

Inhoudelijk kader en werkwijze voor programma *kennisproductie met praktijkbetekenis*

Aanleiding

- Leraren karakteriseren onderwijsonderzoek als: ontoegankelijk, irrelevant en ongeloofwaardig¹. In onderwijsonderzoek ligt de nadruk op theoretische kennis: *quest for fundamental understanding*. Deze kennis is voor wetenschappelijke theorievorming van fundamenteel belang maar voorziet onvoldoende in de kennisbehoeften van leraren.
- In het onderwijsveld wordt weinig gebruik gemaakt van onderzoeksresultaten met een theoretische vraagstelling. De bijdrage van onderwijsonderzoek aan verbetering of innovatie van de onderwijspraktijk is gering (AWT, 2003; Onderwijsraad, 2003; NWO, 2005; Pieters & De Vries, 2005).
- Een witte vlek in het domein van kennisontwikkeling op het gebied van ICT is onderzoek dat scholen inzicht geeft in het rendement van ICT-toepassingen en de condities waaronder dit rendement door scholen daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Het betreft inzichten die scholen in staat stellen op grond van empirische evidentie meer afgewogen keuzes te maken over de inzet van ICT in het onderwijs. Deze kennis wordt aangeduid met *considerations for use of ICT* ofwel kortweg: wat werkt.

Positionering van onderzoek binnen Kennisnet.

- Onderzoek is een belangrijke pijler om het onderwijs te ondersteunen bij 'leren vernieuwen met ICT'. Het doel van onderzoek is bijdragen aan het ontwikkelen en beschikbaar stellen van kennis en inzichten ter ondersteuning van effectief en efficiënt gebruik van ICT in het onderwijs.

¹ Broekkamp, H., & B. van Hout-Wolters, (2006). De Kloof tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk. Amsterdam: Vossiuspers UVA.

De onderzoeksactiviteiten van Kennisset omvatten twee sporen.

- Het eerste spoor is gericht op directe ondersteuning aan het onderwijs door ontwikkeling en verspreiding van kennis. Dit gebeurt via een ambitieus programma voor kennisontwikkeling dat wordt uitgevoerd onder de noemer '*kennisproductie met praktijkbetekenis*'.
- Het tweede spoor betreft onderzoek gericht op verbetering van de aansluiting tussen enerzijds vragen en ambities van het onderwijs en anderzijds het aanbod van producten en diensten. Deze tweede onderzoekslijn omvat naast het monitoren van het gebruik van ict in het onderwijs en in kaart brengen van ondersteuningsbehoeften (vraagarticulatie) van scholen ook gegevensverzameling over de naamsbekendheid en klanttevredenheid van scholen over de producten en diensten van Kennisset .
- Het vervolg van de voorliggende notitie heeft uitsluitend betrekking op onderzoek dat plaats vindt in het kader van het eerste spoor: '*Kennisproductie met Praktijkbetekenis*'.

Doel

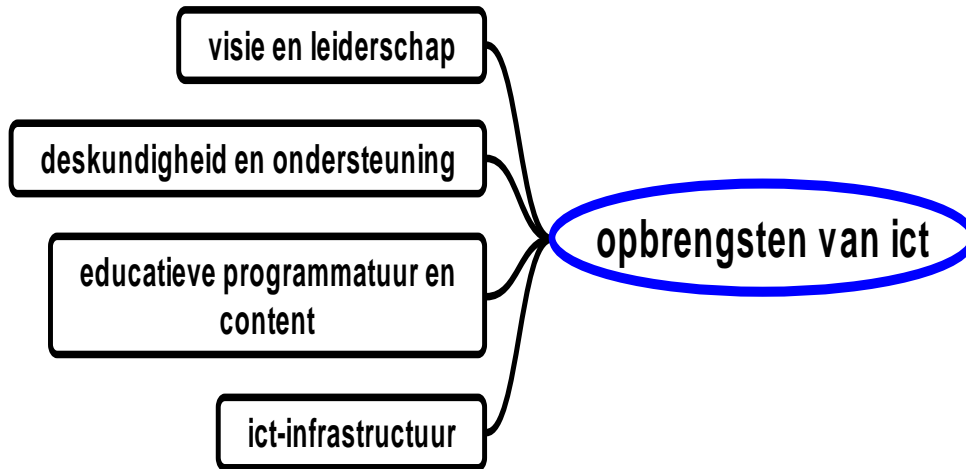
- Doel van het onderzoeksprogramma is productie² van praktisch bruikbare kennis die scholen helpt bij het maken van *evidence based* keuzes voor de inzet van ICT. Deze kennis is primair bedoeld voor professionals in de onderwijspraktijk: leerkrachten, schoolleiders en bestuurders. Dit programma beoogt bij te dragen aan de reductie van onzekerheid bij het maken van keuzes door professionals in het onderwijs over het al dan niet inzetten van ict en de randvoorwaarden waaronder ict het meest effectief en efficiënt is voor leren.
- De ambitie van het onderzoeksprogramma is bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van het onderwijs door het opvullen van een hiaat in de kennisinfrastructuur. Dit gebeurt door de kennis te produceren die het onderwijs inzicht geeft in de effectiviteit en meerwaarde van ICT voor leren
- Naast onderzoek dat wordt geïnitieerd vanuit Kennisset wordt in het kader van dit programma ook gebruik gemaakt van (inter)nationale onderzoeksresultaten die inzicht geven in de condities waaronder ict in de praktijk wel of niet werkt.

Inhoudelijk kader

- Onderzoek binnen dit programma bouwt conceptueel voort op het denkkader van Vier in Balans. Vier in Balans is een op wetenschappelijk onderzoek gebaseerde zienswijze op de integratie van ict in het onderwijs. De kern van Vier in Balans is dat effectief en efficiënt gebruik van ict voor onderwijsdoeleinden draait om een evenwichtige inzet van vier bouwstenen die zijn afgebeeld in figuur 1. Onderwerp van onderzoek binnen onderhavig programma is het in kaart brengen van de opbrengsten (rendement) van ict in relatie tot randvoorwaarden.

² Kennisset voert zelf geen onderzoek uit maar is vanuit een onafhankelijke positie op het gebied van ICT verantwoordelijk voor:

- a. de programmering van het onderzoeksprogramma op basis van kennisbehoeften in het onderwijs;
- b. kwaliteitsborging van onderzoek;
- c. kennisverspreiding.

Figuur 1: Bouwstenen van Vier in Balans

Positionering

- Het onderzoeksprogramma van Kennisnet beoogt de functie te vervullen van intermediair tussen enerzijds de (latente en manifeste) kennisbehoeften van het onderwijs over effectief en efficiënt gebruik van ict in het onderwijs en anderzijds de kennisproductie vanuit onderzoek en wetenschap (zie figuur 1). Vertrekpunt voor onderzoek en kennisproductie ligt bij de scholen. In de rol van ICT-belangenbehartiger programmeert en initieert Kennisnet voor het onderwijsveld de productie van de benodigde kennis. Vanuit een onafhankelijke positie wordt toegezien op de kwaliteit en praktijkbetekenis van resultaten en het onderwijsveld

Figuur 2: Positionering van onderzoeksprogramma 'kennisproductie met praktijkbetekenis'.

Werkwijze

- Om de kloof te dichten tussen de kennisvraag vanuit onderwijspraktijk en het kennisaanbod vanuit onderzoek is het noodzakelijk zo gericht mogelijk de verbinding te leggen tussen inhoudelijke vraagstelling en de specialistische expertise die nodig is voor kennisontwikkeling.
- Het design van onderzoek is gebaseerd op de natuurlijke variatie van ICT-gebruik in het onderwijsveld. Uitgangspunt is de reguliere praktijk waardoor leraren niet gevraagd worden omwille van onderzoek ICT-toepassingen te gebruiken die ze anders ook niet gebruiken.
- De rationale van het uit te voeren onderzoek is het mobiliseren en externaliseren van praktijkkennis en –ervaringen uit scholen om er vervolgens als sector van te leren (kenniscirculatie).
- Voor kennisontwikkeling zal een beroep worden gedaan op begeleiders van studenten. Het betreft studenten die in het kader van hun opleiding en onder begeleiding in staat zijn onderzoeksrapportages op te leveren die inhoudelijk en kwalitatief voldoen aan de eisen van onderhavig programma. Begeleiders dienen bekend te staan als erkend specialist binnen het betreffende kennisdomein en in staat zijn begeleiding te verzorgen van empirisch onderzoek dat bijdraagt aan kennis over rendement van ict voor leren.
- Vanuit de onafhankelijke en intermediaire rol die het onderzoeksprogramma inneemt, nodigt Kennisnet daarnaast onderzoekers en adviseurs uit bij te dragen aan kennisontwikkeling. Voor selectie van onderzoekers en adviseurs geldt als criterium de beste match tussen enerzijds kennisbehoeften vanuit het onderzoeksprogramma en anderzijds de unieke en specialistische expertise van onderzoeker / adviseur op een vakgebied (leerstofdomein) in relatie tot het gebruik van ict voor leren. Indien meerdere experts over vergelijkbare kennis beschikken, worden deze partijen in een procedure voor aanbesteding in de gelegenheid gesteld offerte uit te brengen op grond waarvan vervolgens de uitvoerende partij wordt geselecteerd.
- Elk onderzoek sluit af met een beknopte onderzoeksrapportage die inzicht geeft in resultaten van het onderzochte ICT-gebruik en randvoorwaarden. Criteria voor kwaliteit van de onderzoeksrapportage zijn:
 - Gebruikswaarde: de kans dat de kennis en inzichten die gepresenteerd worden in de onderzoeksrapportage ondersteunend zijn voor scholen die bewuste keuzes willen maken voor effectief en efficiënt gebruik van ict, is reëel;
 - Meerwaarde: het onderzoeksrapport is een waardevolle aanvulling op de beschikbare kennis over rendement van ict en de randvoorwaarden van vier in balans waaronder deze opbrengsten tot stand komen;
 - Verspreiding: de aanvrager is bereid de ontwikkelde kennis publiekelijk beschikbaar te stellen;
 - Methodische samenhang: De methode van onderzoek is afgestemd op de onderzoeksvraag; de onderzoeksrapportage bevat voor de onderzochte praktijk - waarin gebruik is gemaakt van ict als hulpmiddel voor leren - een logische en expliciete verbinding tussen praktijk, onderzoeksmethode en resultaten van onderzoek

- Theorie: Voorzover mogelijk en relevant is het onderzoek ingebed in een theoretisch conceptueel kader.
- Tezamen dragen de uitgevoerde onderzoeken bij aan een *repository* van evaluerend onderzoek naar gebruik van ICT. Deze *repository* beoogt op het gebied van ICT de status te verwerven van meest gezaghebbende bron voor de onderwijspraktijk over gebruik en rendement van ICT-toepassingen in het onderwijs.
- De uitvoering vindt plaats binnen de kaders van de Regeling Educatief Onderzoek. Deze regeling stimuleert begeleiders en onderzoekers bij te dragen aan de uitvoering van onderzoek dat inzicht geeft in rendement van ICT. De Regeling Educatief Onderzoek is beschikbaar via www.onderzoek.kennisnet.nl
- Het resultaat van kennisproductie met praktijkbetekenis bestaat uit:
 - a. reeks van onderzoeken beschikbaar via www.onderzoek.kennisnet.nl
 - b. meta-analyse van beschikbare onderzoeksrapportager (*repository*) door experts
 - c. Samenvattend overzicht van resultaten als onderdeel van de jaarlijkse Vier in Balans Monitor.

•••

Kwaliteitsborging

Oordeel van professionals (leerkrachten, schoolleiders en bestuurders) uit de onderwijspraktijk over bruikbaarheid en relevantie van de ontwikkelde kennis. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar de mate waarin sprake is van vermindering van onzekerheid bij het maken van keuzes door professionals over de inzet van ict en de randvoorwaarden waaronder ict het meest effectief en efficiënt is voor leren.

Budget

Zie hiervoor het gestelde in de Stimuleringsregeling Educatief Onderzoek